

Enver ERCAN ile Söyleşi

Konuşan:
Mehmet ÖZTUNÇ

21 Ocak 1958'de İstanbul'da doğdu. Haydarpaşa Lisesinde okudu. 1980'den itibaren yayıncılık alanında çalışmaya başladı. *Yeni Düşün* dergisi ve De Yayınevinde (1985-86), *Güneş* gazetesi kültür-sanat servisinde (1987) editör olarak çalıştı. Dönemli Yayıncılıkta (1988), Simavi Yayınlarında yayın sorumluluğu (1988-90) yaptı. *Sombahar* dergisi ve Korsan Yayının kurucuları arasında yer aldı. 1990 haziranından beri *Varlık* dergisi genel yayın yönetmenliğini yürütüyor. Varlık Yayınları şiir, anlatı dizisinin editörlüğünü, İnkılap Kitabevinin ve Everest Yayınlarının danışmanlığını yaptı. Komşu Yayınlarını kurdu (2002). *Yasakmeyve* - şiir (2003), *Si-yahi* - kültür (2006, 6 sayı), *Eşik Cini* - öykü (2006 - 2008, 15 sayı) ve *Sıcak Nal* - edebiyat (2010 - 2012, 12 sayı) dergilerini çıkardı.

Kitaplarından bazıları:

Şiir: *Eksik Yaşam* (1977), *Sürçüyor Zaman* (1988), *Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman* (1997), *Türkçenin Dudaklarınsın Sen* (2014). Söyleşi: *Şair Çünkü Onlar* (1990), *Şiir Uçar Söz Olur* (1994).

Derleme-Antoloji - Biyografi: *Varlık Şiirleri Antolojisi 1933-1993* (1993), *Varlık 60. Yıl Seçkisi* (1993), *Şiirlerde İstanbul* (1994), *Tanzimattan Bugüne, Türk Öykü Antolojisi* (Y. N. Nayır ile, 1994), *20. Yüzyıldan Çocuklara Şiirler* (1994), *Gülümseyen Anlar-Edebiyat Dünyasından Fıkralar* (1994), *Türk ve Dünya Masalları* (1996), *Yaşamın Aklından Geçen Öyküler* (2011).

Uyarlama: *Mevlana'dan Masallar* (1990).

*“Yeryüzünde yazılmış bütün şiirlerle,
şairlerle akraba görürüm kendimi.”*

• *İçinde Türkçenin dokuz önemli şairini de ağırladığınız, belki de onlar tarafından ağırlandığınız, “Türkçenin Dudaklarısın Sen” yapıtınızla edebiyat dünyasını selamladınız. Rüya da görülen şair izlekleri üzerinden şiir yazma fikri nasıl ortaya çıktı? İlk bu soruyla başlamak isterim.*

Bu şiirlerin müsebbibi Cemal Süreya’dır. Bir gece sabaha karşı rüya ma girip dedikodusunu yapıyoruz diye (Türkan Şoray’la gizli aşk yaşıyor ve herkesten gizliyormuş güya!) beni azarlamasa, ben de kalkıp onunla ilgili şiirin ilk taslağını yazmasam bu şiirler ortaya çıkmazdı. Sonra gerisi geldi işte.

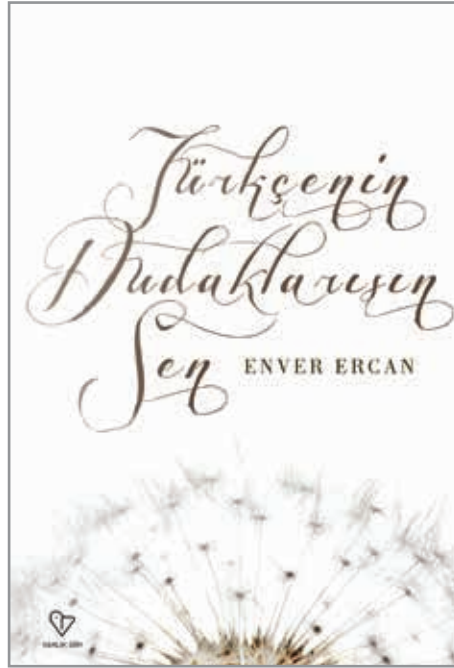
• *Sanırım kitaptaki bütün rüyalar, sizin ilgili şairlerle başınızdan geçen olayların, anıların rüya formuna taşınmış biçimleri. Tamamen “kurgusal” oldukları söylenemez, değil mi?”*

Elbette. Artık aramızda olmayan, itiraz edemeyecek bu ustalar hakkında yer yer ironi dozu arttırılmış rüyaları kurgusal olarak yazmak etik olarak uygun düşmezdi. Bana da yakışmazdı. Hepsi birebir yaşanmış anlar.

• *Virginia Woolf’un, insanların kendisi karşısında birkaç adım geri gittikleri şeklinde bir iç dökümünü anımsıyorum. Dağlarca için yazdığınız, “ne kadar şair, ne kadar eleştirilen varsa / onun için hepsi ‘yürü-*

yen sıfır” dizeleri aklıma Woolf’un andığım sözlerini getirdi. Sanırım Dağlarca’nın da hayat karşısında kendinden çok emin, çok güçlü bir duruşu vardı. Ne dersiniz?

Evet. Hatta son yıllarında şiir kitaplarının hâlâ çok sattığını varsayıp ondan gizli baskı yapıldığı gerekçesiyle mahkemeye verdiği yayınevleri de oldu. (Bu da kurgu değil tabii!) Onun sözüdür: “Benim şanssızlığım bu kadar uzun yaşamak oldu.” Doğrudur; eğer 50 yaşında ölse efsane olurdu, kendisi de farkındaydı bunun. Bir de çok ıgneleyici dili vardı. Bir örnek vereyim: Bir şair yanına yaklaşıp yeni çıkan kitabını

imzalamak istedi, “Üstadım yıllar önce şiirlerimi görüp bunları denize at demiştiniz” diyerek. (Bu sözlerinde “bak gördün mü, kitabım bile çıktı” gururu yatıyordu tabii.) Dağlarca kitaba bile bakmadan “evladım o zamanlar deniz kirliliği diye bir sorun yoktu” deyiverdi.

• **Oktay Akbal, Şairlere Ölüm Yok adlı değerli çalışmasında Sabahattin Kudret Aksal’ın şiirlerinin Orhan Veli şiirine hem benzeştiğini hem de benzeşmediğini, kendine özgü bir şiirselliği olduğunu söylüyor. “3. Rüya/ Sabahattin Kudret’in Evinde” şiirinizde Sabahattin Kudret, sözü kendisine verdiğiniz dizelerde, “herkes farklı olduğunu düşünür ama/ insanların iç dünyaları birbirine benzer’ diyor” şeklinde konuşurken şiir, “iyi de Dante, Rimbaud, Eluard, Ahmatova, Oktay Rifat;/ nasıl benzer ki iç dünyaları birbirine/ ‘onlar iç dünyalarını terbiye etmiş insanlar” dizeleriyle devam ediyor. Oktay Akbal’ın belirttiği “kendine özgü bir şiirselliği” meselesi “iç dünyayı terbiye etmek” belirlemesiyle birlikte düşünülebilir mi?**

Sabahattin Bey’in kendine özgü bir şiiri olmasa, yani iç dünyasını terbiye etmiş olmasa Oktay Rifat’a duyduğu hayranlığı vurgulamazdım zaten. Taklit etmek başka, idol olarak görmek başka. Şiirde matematiğin ne olduğunu kavramak, felsefeyi şiire yedirmenin ne olduğunu öğrenmek için bütün genç şairlerin Sabahattin Kudret Aksal’ı okuması lazım.

• **“3. Rüya/ Sabahattin Kudret’in Evinde” şiirinizdeki “tam o sırada Sallah Birsal giriyor odaya ‘tevekkeli de-ğil’ diyor / sen ikide bir garip gibi bir akım da / biz başlatalım deyip dururdun.” şeklinde dizeler var. Akımların, ekollerin ardından şairlere bakmanın zihni tembelleştiren, klişe yorumlara kapı aralayan bir kolaycılık sağladığını dahası şairin özgün ve özgül rengini görece silikleştirdiğini de düşünüyorum bazen. Günümüz şiirinin akım gözlüğü ardından genel yaklaşımların uzağında değerlendirilmesinin bazen yeni bir imkân olduğunu da düşünüyorum. Bilmem katılır mısınız?**

İyi şairler bir akıma hapsedilemiyorlar zaten. Melih Cevdet Anday’a yalnızca Garip şairi diyebilir miyiz? Ya da Ece Ayhan’a İkinci Yeni? Veya Can Yücel’i, Ahmet Muhip Dıranas’ı hangi akımdan sayacağız?

Bence akımlar eleştirmenlerin işine yarıyor, o dönemde yazan irili ufaklı bütün şairleri toparlamak, tasnif etmek açısından. Bugün zaten bir akım duygusu ve birlikteliğinden söz edemeyiz.

• **“6. Rüya/ Can Yücel’in Evinde” “rüyanın içinden geçip/sokağa çıkıyoruz” diyorsunuz. Bir ucunda gerçeğin diğer bir ucunda rüyanın olduğu bir şiir mi? Yoksa rüya rüya içinde bir hâl mi söz konusu?**

Dedim ya, hepsi gerçek bu rüyaların! Kullandığım kimi sözcükler, rüya anlatımlarında sık kullanılan sözcükler. Şiirleri yazmadan önce rüya yorumcularıyla görüşüm elbette. İnsan yaptığı işin hakkını vermeli.

• “2. Rüya / Oktay Rifat’ın Evinde” şiiri, “her türlü eleştiriye açık / bir tek balıklılığına laf söyletmiyor.” dizeleriyle biterken “7. Rüya/ Cemal Süreya’nın Evinde” şiirinizde Cemal Süreya’nın ağzından dökülen benzer tonda şu dizelerle karşılaşılıyor, “şiire yeteneğim olup olmadığından/hâlâ emin değilim.” Dizelerinizin, bugünün şair öznesine çok şey söyleyen dahası şiirin neliğini gösteren dizeler olduğu kanısındayım. Ne dersiniz?

Bütün iyi şairler yaptığı işin niteliğinden kuşku duyar, mükemmeliyetçiliğin tezahürü bu. Bir de şiir hakkında o kadar çok şey bilirler ki, bu bilgi kuşatır onları. Yazdığı hiçbir şeyi tam beğenmezler. İyi şairliğin cezası da budur. Ortalama şairlerin işi kolaydır; bu yüzden de iki şiiri bile yayımlanmış olsa söze hep “benim şiirim” diye başlarlar!

• *Borges bir söyleşisinde, “Kim-senin benim yazdığımı düşünmeyeceği kadar iyi bir kitap yazmaya çalışacağım. Hedefim bu.” diyor. Borges’in bu sözü bizim bugün görünme hevesimizi fazlasıyla aşan olmuşluğa karşılık geldiğini düşünüyorum. Görünmekle fazla mı ilgiliniz?*

Borges bir başka dönemin insanı. Bu söz fiyakalı elbette. Ama günümüz için fazla romantik. Necatigil “az görün çok görürler” demişti. Görünmek iyidir, ama az... Merak edilmek çok daha iyidir. Tabii merak uyandırabiliyorsanız.

• *Cemal Süreya’nın kendisine yazdığı mektuplardan ve size de kendinize mektup yazmanızı salık verdi-*

ğinden söz açıyorsunuz. Kendinize mektuplar yazıyor musunuz? Aslında bu soruyu sorarken aklımın bir köşesinden Rilke'nin Genç Bir Şaire Mektuplar kitabının soruya doğru başını uzattığını söylemek isterim.

Birkaç mektup yazdım ve kendime yolladım. O zamanlar iyi gelmişti. Şimdi Pavese gibi yapıyorum; “kendimi yalnız bırakmamak için bütün gece aynanın karşısında oturuyorum.”

● *“9. Rüya/Ece Ayhan'ın Evinde” şiirinizi okurken, ne yalan söyleyeyim, Ece Ayhan'ı okurla çekiştirdiğiniz kanısına kapılmadım değil. Onun, “Ölümün Arkasından Konuşmak”ının son bölümünde yer alan şu dizeyi de anmak isterim, “Ancak rûmun şuarası ölümün arkasından konuşur.” Sanırım Ece Ayhan doğru söylemiş?*

Ece Ayhan tam da şiirde anlatıldığı gibidir ve bütün dizeler gerçektir. Kendisi de sahicidir. Sahte kötücüllük peşinde olmamıştır. Zihni öyle işledi. Parası kayboldu mutlak birisinin çaldığını düşünürdü. Belki de bu yüzden sevdim onu. Yeri gelmişken: Ece Ayhan için bugün özellikle gençlerin örüntülediği kimliğin Ece'yle hiçbir ilişkisi yok. Güzelleme'ye bir diyeceğim yok, ama bambaşka, gerçeğe alakası olmayan kimlikler çiziliyor ona. Oysa Ece Ayhan öyle olduğu için iyi bir şairdir, kimseye benzemezliği de buradan gelir.

● *Niçin Dağlarca'nın, Oktay Rifat'ın, Sabahattin Kudret'in, Atilla İlhan'ın, Metin Eloğlu'nun, Can*

Yücel'in, Cemal Süreya'nın, Metin Altok'un “evin”e konuk olurken Ece Ayhan'ı “evinizde” ağırlıyorsunuz?

Ece Ayhan'ın evi hiçbir zaman olmadı. Bir gün Cemal Süreya'ya sordum Ece Ayhan nerde kalıyor, diye. O da “Gittiği yerde” demişti. Gerçekten de gittiği yerde kalıyordu Ece Ayhan. Şiirin başlığı bu duruma bir gönderme. İyi ki de öyle demişim. Bakın siz sordunuz, açıklığa kavuştu. Genç kuşak çok meraklı değilse bunları bilmez. Oysa bir şairin poetikasını biraz da bunlar belirler.

● *Şiirlerinizde andığım şairler bazen kişilik özellikleriyle bazen de şiir anlayışlarıyla karşımıza çıkıyor. Şiirin özgünlüğü ile bu bilgiler arasındaki dengeyi nasıl tutturdunuz?*

Hep Cemal Süreya'dan söz ettik, devam edelim: “Şairin hayatı şiire dâhil” demişti. Kişilik özellikleri ve şairlik özellikleri aynı şeydir aslında. İkisi de bizi şiirine götürür. Ayrıca her şairde ikisini dengelemeye çalıştım. Yoksa haksızlık etmiş olurum.

● *Türkçenin Dudaklarısın Sen, 1997'da Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman'dan 17 yıl sonra geldi. Dile kolay, 17 yıl! Uzun bir zaman değil mi, okurlarınızı fazla beklettiğinizi düşünmüyor musunuz?*

Açıkçası bir okurumun olduğunu bu yıl öğrendim. Bir önceki kitabımın 2008'de 4. baskısının bittiğini öğrenince. Okurlara ayıp etmişim dedim kendi kendime. İşin şakası bir yana, her şairin bir mizacı, bir meşrebi var. Ben

**Şiir çalıştığımda omzumun
üzerinden birçok şairin
yazdıklarına baktığına
düşünürüm, bazen de
hissederim.**

de uzun aralıklarla yazıyorum işte. Yapacak bir şey yok. Bundan sonra biraz daha sıkı tutmaya çalışacağım şiiri tabii. Yani umarım.

● *“Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman” dosya hâlindeyken 1996’da Cemal Süreya ve arından 1997’de ise Yunus Nadi Şiir Ödüllerini alıyor. Ve bugüne kadar da beşinci basımına ulaşmış. “Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman” Enver Ercan şiiri için nasıl bir önem ve anlama sahip?*

Bunu ben söyleyemem ki, daha doğrusu tam bilemem. Yalnız şunu söyleyebilirim: O kitapla baktığım yeri şiirle ilk defa gösterebildim sanki.

● *“Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman”da hemen hemen bütün şiirlerde “sözcük” kelimesini oldukça etkileyici somutlamalarla kullanıyorsunuz? Yahya Kemal’in “Mısra benim haysiyetimdir.” sözünü anımsıyorum, sözcük Enver Ercan için ne ifade ediyor?*

Haysiyetimdir!

● *“bugün harfleri sen dağıt/ dilin gurbetindeyiz nasıl olsa/ söze tutsak/ hangi tümceye başlasak/-çıt!..” sanırım dil, bir imkân olarak belirlediği kadar bir tür imkânsızlık olarak da karşınıza çıkıyor. Aşk, dilin gurbeti, imkânsızlıktır diyebilir miyiz?*

Aştan daha güzel neyi var ki Tanrı’nın? diyebilirim sadece.

● *“Ah Kalbim” şiiriniz, “galiba bir tek kalbim sağlam/ o da pek kullanılmadığından” gibi çarpıcı dizelerle bitiyor. Kalbiyle ilişkisi bu denli güçlü bir şair olan Enver Ercan’ın kendisine karşı kötü davrandığını düşünüyor. Bütün şairler için olmasa da kanımca kalp olmasa Enver Ercan şiiri de olmazdı. Niçin böylesi bir yargı?*

Tabii fiziksel olarak kalbim. Bir öngörüydü sanki ama gerçek oldu. Ciddi bir rahatsızlık geçiriyorum. Sağlam bir yerim kalmadı neredeyse ama kalbim sapasağlam. Doktorlar da şaşırıyor bu duruma.

● *“kalp kırmak istemem ama/ her şiir sahibine benzer” diyorsunuz, öyle mi gerçekten şiir, şairinin kalbini kıracak kadar ona benzer mi?*

Şair steril bir varlık değil, cici bir varlık değil, toplumsal proje insanı da değil. Tekin bir varlık hiç değil. Bu yüzden ne zaman ne yapacağı belli olmaz. Dikkatli olmak lazım.

● *“yelkovan kuşlarını uçuruyor/ yokluğunu öpüyorum yastığındaki/ bilmem uyanıyor musun” diyorsunuz. Zaman zaman, şiirinizdeki “sevgilinin” divan şiirindeki sevgili tipine çok yaklaştığını, gözün önünde duran derin, daha ötesine düşen bir sevgiliyi kovaladığınızı düşündüm. Bilmem katılır mısınız?*

Yeryüzünde yazılmış bütün şiirlerle, şairlerle akraba görürüm kendimi. Çoğu şaire imrenirim. “Keşke ben yaz-

7.65, tabanca kalibresi... Şiirlerim hep bir tabancadan mermi gibi çıksın isterim.

miş olsaydım” dediğim çok şiir olmuştur. İnsan, Shakespeare’in dediği gibi “rüyalarında büyür” ama asıl başka şairlerle, şiirlerle büyür. Şiir çalıştığım da omzumun üzerinden birçok şairin yazdıklarına baktığımı düşünürüm, bazen de hissederim. Divan şiirini de, antik Yunan şiirini de, çağdaş şiiri de mülküm kabul ederim, yararlanırım ondan.

• *Türkçeye ilişkin yapılmış en güzel adlandırmalardan birini yapıyorsunuz ve “ev Türkçesi ışırdı sesinde/dilime dolandıkça sözcükleri.” Ne demek ev Türkçesi?*

Onun açıklaması olmaz. Ne düşünüyorsanız odur. Şiirlerim başka dillere çevrilirken “birlikte kaynardı suyumuz”, “günler var ki size niyetliyim” gibi “ev Türkçesi” sözü de sorun yarattı. Çevirisi olmadı. Aslında “ev Türkçesi” gibi bazı sözler kendi diline de çevrilemez, en iyisi hissetmek.

• *“Geçtiği Her Şeyi Öpüyor Zaman” da yer alan “Di” şiiri “Türkçenin Dudaklarısın Sen”inde ilk şiiri. Niçin böyle bir tercihte bulundunuz?*

Daha önceki kitabım “Sürçüyor Zaman”da da var bu şiir. Benim bir yanımı çok iyi özetliyor bu şiir. O yüzden vazgeçemiyorum sanırım.

• *“Kimse Kımıldamasın” şiirinizde Yasak Meyve, 7.65 gibi şiir dergilerini anıyorsunuz. 24 yıldır Varlık dergisinin genel yayın yönetmenliğini sürdürüyorsunuz. Gerek bir şair gerekse de bir dergi yöneticisi olarak yeni şairler ve dergiler ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?*

7.65, tabanca kalibresi... Şiirlerim hep bir tabancadan mermi gibi çıksın isterim. Ama sizin tanımlamanız hoşuma gitti: 7.65 çok güzel bir şiir dergisi adı olur gerçekten de.

İlişki meselesine gelince: her şairin, her derginin kendi meşrebine uygun okuru vardır. Birbirlerini bulurlar. Buna çok tanık oldum.

• *“Türkçenin Dudaklarısın Sen” sıcağı sıcağına Necatigil Şiir Ödülü’ne değer görüldü. Bu ödül Enver Ercan’ın şiir yolculuğu için nasıl bir anlam ifade ediyor?*

Necatigil Şiir Ödülü’nün benim için anlamı büyük. Necatigil hem çok sevdiğim bir şair, hem de onun adına verilen ödülün şiir dünyasındaki yeri çok değerli. Adımın Necatigil ile birlikte aynı cümlede yer alması bile yeter zaten.

• *Yeni bir şiir kitabı içinde daha çok bekleyecek miyiz?*

Sanmam.